

ШКІЛЬНА ЕКОНОМІЧНА ОСВІТА ЯК ФАКТОР ФОРМУВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТАРШОКЛАСНИКІВ

Ковчин Наталія Андріївна

Інститут педагогіки НАПН України

Київ, Україна

nkovchin@gmail.com

Анотація. Дана стаття присвячена визначенню вирішальної ролі економічної освіти в закладах загальної середньої освіти, у формуванні підприємницької компетентності старшокласників необхідної для подальшої самореалізації в житті, професійному становленні в галузі економіки. Обґрунтовано актуальність даної проблеми. Дано визначення поняття «підприємницька компетентність» та її зв'язок з ключовими компетентностями старшокласників і особливості процесу їх формування в особистості з метою підготовки її до підприємницької діяльності.

Ключові слова: компетентність, економічна освіта, підприємництво, особистість.

Abstract. This article is devoted to defining the decisive role of economic education in general secondary education institutions, in the formation of entrepreneurial competence of high school students necessary for further self-realization in life, professional development in the field of economy. The urgency of this problem is substantiated. The concept of "entrepreneurial competence" is defined and its relation with key competences of high school students and peculiarities of the process of their formation in the individual with the purpose of preparing it for entrepreneurial activity.

Keywords: competence, economic education, entrepreneurship, personality.

Оновлення шкільної економічної освіти на сучасному етапі трансформаційних змін у суспільстві та економіці України та Євросоюзу, у світі стало дуже актуальною проблемою.

Динамічні зміни в суспільстві породжують новий запит на економічні знання як у старшокласників, так і у молоді, вцілому у суспільства. Цей запит пояснюється тим, що нині економічна освіта стає чинником адаптаційних процесів в сучасної людини та формування підприємницької компетентності у особистості в трансформуючому суспільстві.

Основним ресурсом соціально-економічного розвитку є сама людина, її освіченість і професійна компетентність, вольові якості як члена суспільства. Таке явище проявляється у зростаючій інтелектуалізації основних чинників виробництва, у переході до економіки, що базується на глибоких знаннях законів її розвитку.

Значним напрямом поліпшення якості освіти, виховання особистості, здатної до самореалізації, мобільності в умовах сучасного суспільства, стало впровадження профільного навчання у старшій школі.

Профільне навчання спрямоване на формування професійної компетентності старшокласників. Профільне навчання визначається як один зі шляхів забезпечення рівного доступу до якісної освіти; інноваційний характер сучасної профільної освіти характеризують ідеї, які потребують розробки й реалізації на всіх рівнях [4; 7, с. 4-5].

Сучасне суспільство потребує постійного оновлення як змісту освіти, так і організації навчально-виховного процесу відповідно до сучасних науково-технічних досягнень. Відбувається зміна освітньої парадигми, пропонується новий зміст і технології навчання, формується інша педагогічна ментальність, розробляються державні стандарти, навчальні програми, переглядаються концепції підручників і посібників, удосконалюються методи і форми навчання [3, с. 8-17; 4].

Учень є суб'єктом, навчання, мета якого – створення умов для розвитку адаптованої та компетентної особистості в сучасному суспільстві. Шлях

досягнення цієї мети є впровадження профілізації навчання, що враховує індивідуальні особливості та пізнавальні можливості кожного сучасного учня.

Сучасну шкільну економічну освіту умовно можна поділити на два співкомпоненти. Перший – це формування системних економічних знань, умінь в учнів. Другий – формування у особистості учня важливих психологічних та когнітивних якостей, необхідних для успішної реалізації набутих і сформованих економічних знань, а також у подальшій самореалізації.

Поняття економічна освіта досить широке, надалі акцентуватимемо увагу на навчанні економіки і загальній економічній освіті старшокласників.

Економічна освіта старшокласників – це комплекс соціально-економічних знань, умінь і навичок для забезпечення розвитку економічної культури і свідомості як особистості, так і суспільства.

Економічна освіта не може бути обмежена лише тільки формуванням знань.

Учні мають розуміти, що економічна теорія – це інтелектуальний ресурс, необхідний для того, щоб осмислити своє місце в економічних процесах, навчитися “грати” основні економічні ролі, вступати в цивілізовані взаємовідносини і приймати економічно виважені рішення.

Сьогодні, перед сучасною економічною освітою школярів, стоять такі завдання:

- загальноосвітнє, пов'язане з формуванням світогляду та розвитком розумових здібностей на основі економічного способу мислення;

- практичне, пов'язане з формуванням навичок грамотної економічної поведінки, вміння робити раціональний вибір та реалізувати свої громадянські права в демократичному суспільстві;

- підготовчо-професійне, пов'яне з ранньою діагностикою та розвитком професійних навичок до підприємницької діяльності;

- виховне, пов'язане з формуванням раціональних ціннісних переконань, економічної культури, ділової етики тощо [1, с. 30; 4].

Загальна програма економічної освіти школярів має включати:

— програму економічної освіти для учнів старших класів, курс прикладної економіки, основ бізнесу, підприємницької діяльності, фермерського господарювання, банківської справи тощо;

— програму економічної освіти для учнів з поглибленим вивченням економічних дисциплін [1, с. 30; 4].

Підприємницька компетентність та її формування у старшокласників у сучасному суспільстві є актуальною проблемою. Розвиток підприємливості в учнів є одним із головних питань сучасної шкільної освіти. Формування здатності до підприємливості старшокласників створить умови для забезпечення економічними знаннями, уміннями, навичками, що є особливо важливим для побудови особистісного життєвого простору, забезпечить головними необхідними компетентностями для індивідуального обирання професії та сучасного усвідомленого ставлення особистості в трансформуючих умовах ринкової економіки. [4; 5, с. 4-18].

Спільна рамка 8 ключових компетентностей була розроблена країнами Європи, зокрема ЄС для всіх, хто навчається для реалізації мети: сприяння національним реформам у різних країнах, для обміну інформацією між усіма країнами для досягнення узгодженості та підтримки, сприяння працевлаштування молоді [4; 5, с. 4-18].

Основними є 8 ключових компетентностей:

- 1) спілкування рідною мовою;
- 2) спілкування іноземними мовами;
- 3) математична компетентність та базова компетентність у галузі наук та технологій;
- 4) цифрова компетентність;
- 5) уміння навчатись;
- 6) соціальна компетентність;
- 7) підприємницька компетентність (відчуття ініціативи та підприємливість);
- 8) культурна обізнаність та самовираження.

Серед восьми ключових компетентностей підприємницька компетентність визначена як відчуття ініціативи та підприємливість.

Визначення “підприємницька компетентність” стало поширеним із 2015 року, що й лягло в основу створеної Європейської рамки підприємницької компетентності (ЄРПК).

Підприємницька компетентність – це важлива ключова якість сучасної особистості, вона необхідна для її становлення, професійного і життєвого успіху. Основою для виокремлення цих ключових якостей є такі міжнародні концептуальні документи та дослідження, як Зелена книга підприємництва у Європі (2003 р.), Європейський акт з розвитку малого бізнесу (2008 р.).

«Навчання підприємництва» застосовують у ситуації, коли йдеться про те, коли особа може навчатись для того, щоб стати підприємцем, а також щоб навчитись бути успішною різними шляхами. Цей підхід відзначається, зокрема, у працях американських дослідників. Це не виключає можливість формування підприємницької компетентності не тільки з метою того, щоб стати підприємцем, а й задля набуття здатності розвиватись та відповідати вимогам ринку праці. Навчання підприємництва визначається як побудова (створення) знань і навичок для підготовки до початку бізнесу [4; 6].

Отже, підприємницька компетентність – це необхідна якість сучасного учня, людини, яка потрібна в сучасних економічних умовах, та в умовах динамічної інтеграції європейського суспільного простору. Формування підприємницької компетентності є інноваційною основою, розробленою педагогами та роботодавцями, що створює алгоритм формування в учнів підприємницької компетентності в процесі навчання в школі.

Список використаних джерел

1. Гражевська Н. Шкільна економічна освіта: проблеми становлення та розвитку // Географія та основи економіки в школі : науково-методичний журнал. 1999. №4. (14). С. 30.

3. Ковчин Н.А. Психолого-педагогічний супровід профільного навчання географії / Курси за вибором з географії. Зміст і методичні рекомендації / уклад. Т.Г. Назаренко. Харків : Вид. групи “Основа”, 2011. С. 8-17.

4. Ковчин Н.А. Роль шкільної економічної освіти у формуванні підприємницької компетентності старшокласників / Педагогічна освіта: теорія і практика : Збірник наукових праць / Кам’янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка; Інститут педагогіки НАПН України [гол. ред. Лабунець В.М.]. – Вип.26 (1-2019). – Ч.1. – Кам’янець-Подільський, 2019. – С. 112 – 117.

5. Овчарук О.В. Інтеграція підприємницької компетентності до змісту навчальних програм середньої освіти: концептуальні підходи // Економіка в школах України : науково-методичний журнал. 2018 р. № 1 (158). С. 4-18.

6. Романовський О.О. Вплив підприємництва, підприємницької освіти та підприємницьких університетів на національне економічне зростання (зарубіжний досвід).

Режим доступу: HYPERLINK "[http://www.economy.nayka.com.](http://www.economy.nayka.com)"
[http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1707.](http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1707)

7. Топузов О.М. Особливості впровадження профільного навчання географії в загальноосвітні навчальні заклади України // Курси за вибором з географії. Зміст і методичні рекомендації / уклад. Т.Г. Назаренко. Харків : Вид. групи “Основа”, 2011. С. 4-7.